

BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI YÖNETİMİ

PROF.DR.LALE BALAS

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

DENİZ VE SU BİLİMLERİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

DÜNYA

□%29 Kara

□%71 Su

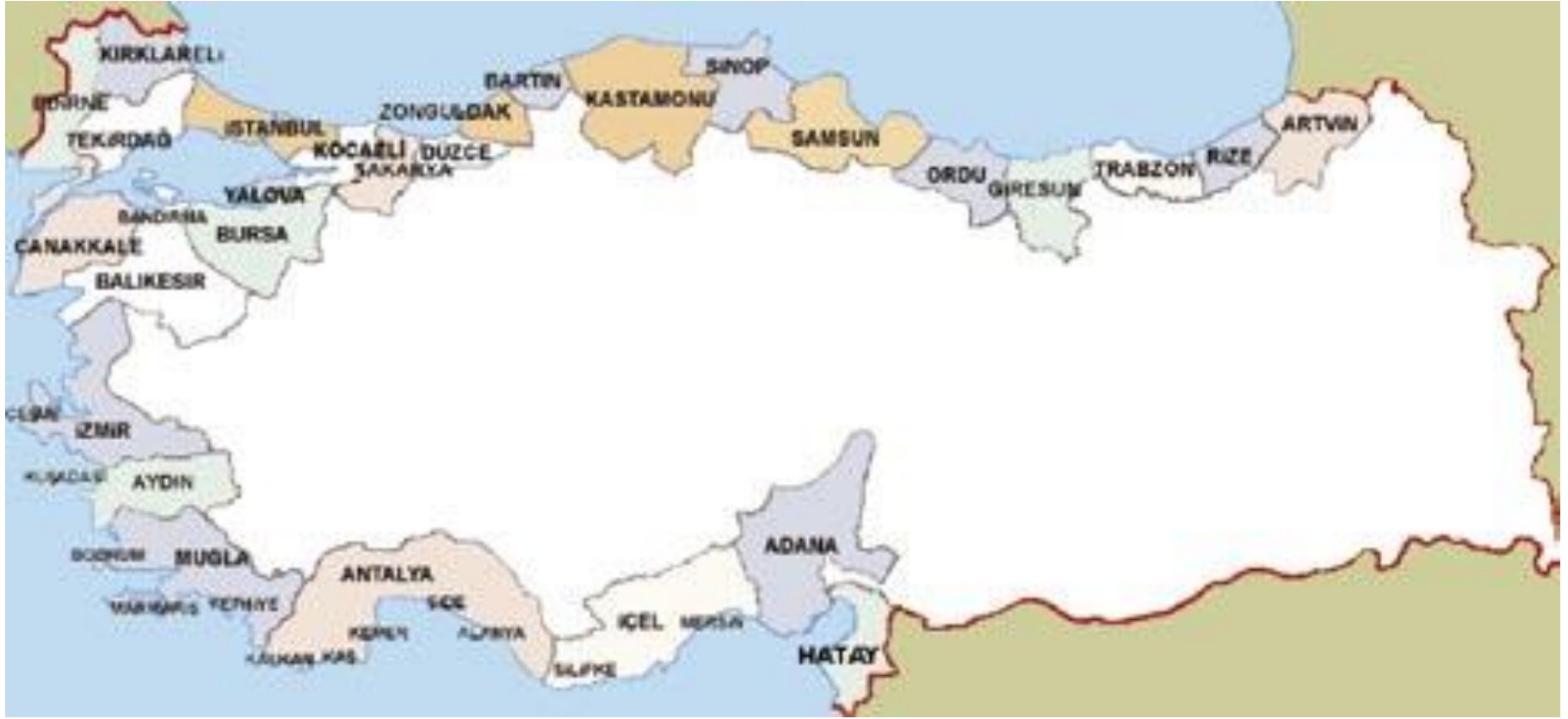
TÜRKİYE

□10 960 km ülke sınır uzunluğu

□8 333 km kıyı şeridi uzunluğu

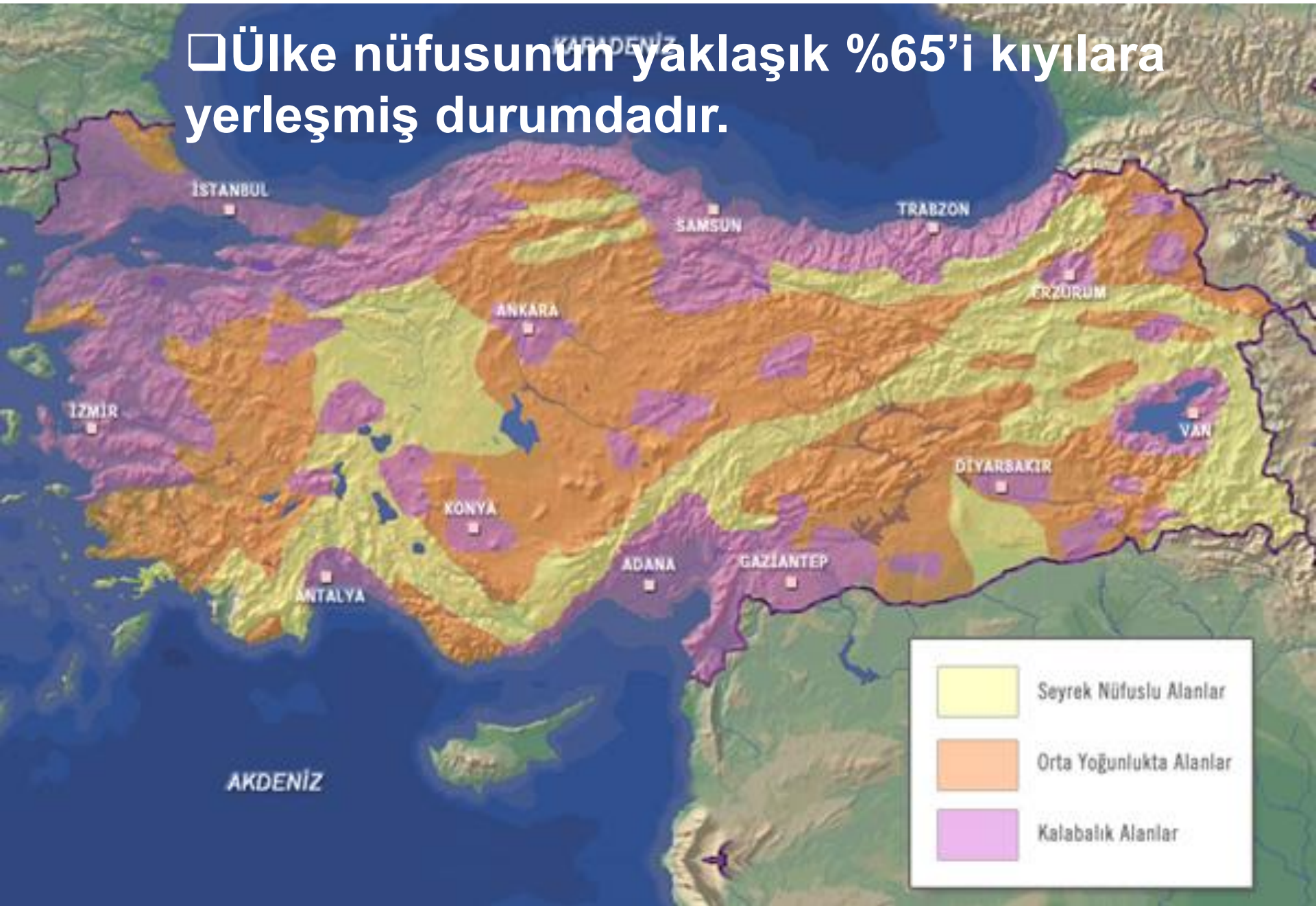
- Ege Denizi: 3,484 km (41.8%)
- Akdeniz: 1,707 kilometres (20.5%)
- Karadeniz : 1,701 km (20.4%)
- Marmara: 1,441 km (17.3%)

TÜRKİYE’NİN 29 KIYI İLİ

□ Ülke nüfusunun yaklaşık %65'i kıyılara yerleşmiş durumdadır.

- Türkiye topraklarının 27% (20,763,248 ha) ormanlık alandır

- Ormanlık alanın 76% sı 4 kıyısıal bölgededir (Karadeniz, AkBlack Sea, Mediterranean, Akdeniz, Ege, Marmara)
- Ormanlık alanların 99% Devletindir.

Deniz kirliliğine neden olan kirletici kaynaklardan ;

- **%80-90'ı kara kökenli aktivitelerden**
- **%10-20'si ise deniz ulaşımı aktiviteleri**

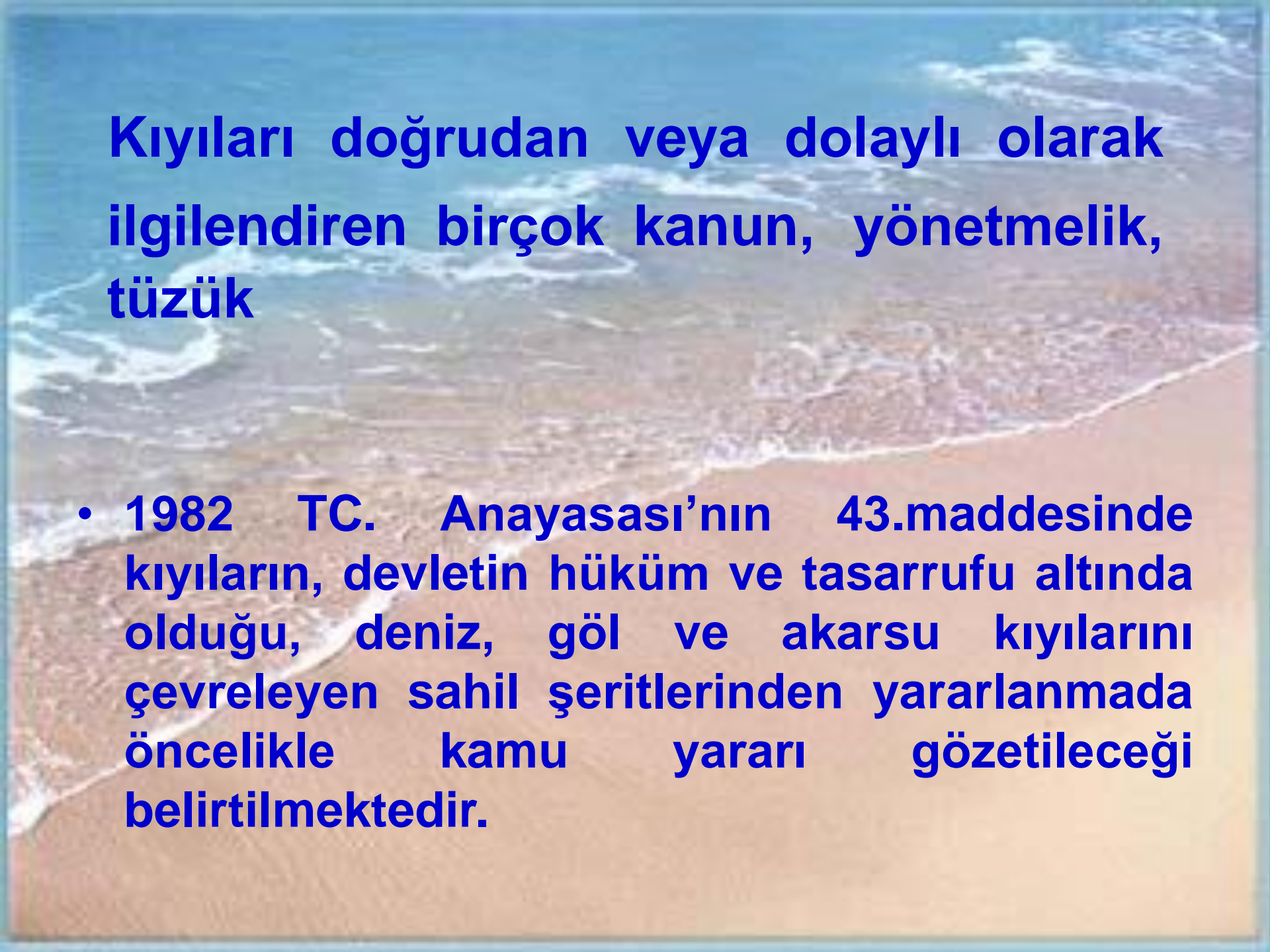

- T.C. Anayasası'nın antlaşmalarla ilgili 90. maddesinde "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir" denmektedir.
- Dolayısıyla taraf olduğumuz antlaşma ve protokollerin Türk iç hukuk düzeninde sahip oldukları hukuki güç, en az Çevre Kanunu değerinde olup, bu sözleşmeler ulusal mevzuatımızın bir parçasıdır.

•

- 1976 yılında Akdeniz ülkeleri Akdeniz'i korumak amacı ile Barselona sözleşmesini oluşturmuşlardır. Türkiye'nin de taraf olduğu bu belge 1978 yılında yürürlüğe girmiştir.
- Türkiye'nin de taraf olduğu Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması (Barcelona) Sözleşmesi ve eki Protokollerinin uygulanması amacıyla 1975 yılından bu yana bütün Akdeniz Ülkeleri ve Avrupa Topluluğu tarafından Akdeniz Eylem Planı (MAP) adı altında ortak bir çalışma sürdürülmektedir.
-
- Deniz Kirliliği Tespit ve Kontrol Programı (MED POL), MAP'nin bilimsel ve teknik bölümüdür.

**Kıyıları doğrudan veya dolaylı olarak
ilgilendiren birçok kanun, yönetmelik,
tüzük**

- **1982 TC. Anayasası'nın 43.maddesinde kıyıların, devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu, deniz, göl ve akarsu kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetileceği belirtilmektedir.**

1923 tarih ve 618 sayılı Limanlar Kanunu (Değişiklik 1935, 2008)

- Limanların idare ve temizlenme ve derinlenme, genişlenme, taranmasına, şamandıraların konma ve iyi halde tutulmasına ve bu hususlara müteferri bütün liman işlerinin yapılmasına Hükümet mecburdur. Sorumlu Bakanlık Ulaştırma Bakanlığıdır.
- Liman reisliğinden resmi izin alınmadıkça deniz kıyılarında, iskele, rıhtım, kızak, kayikhane, tamirhane, fabrika, gazino, depo, mağaza ve umumi deniz hamamları yapılamaz liman reisliğinin yasak ettiği yerlere pasekül, moloz, safra ve süprüntü ve emsali gibi şeyler atılamaz.

- **1982 tarih ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu**

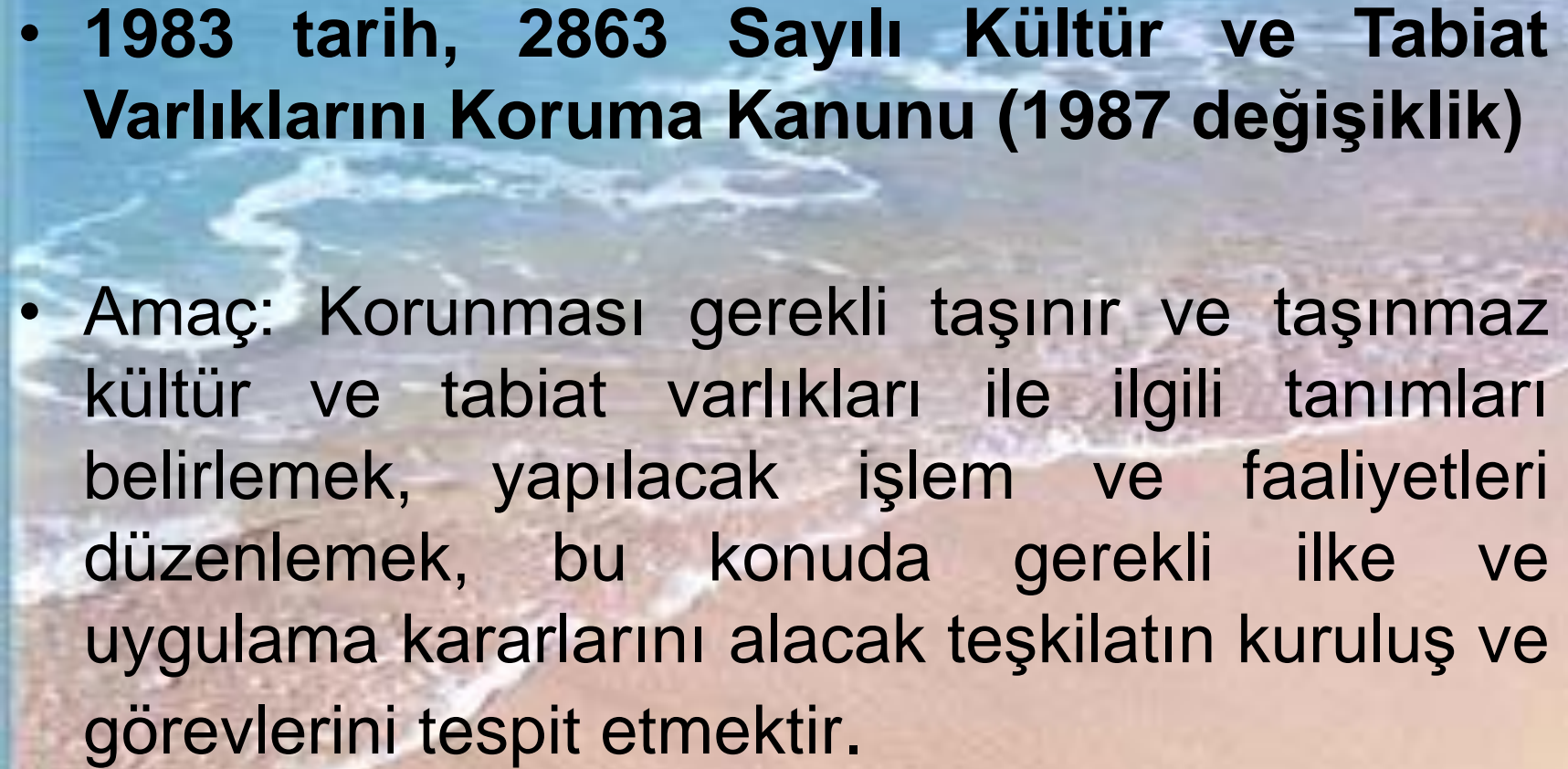
Amaç; turizm sektörünü düzenleyecek, geliştirecek, dinamik bir yapı ve işleve kavuşturacak tertip ve tedbirlerin alınmasını sağlamaktır.

Bu kanun ile Turizm Bakanlığı'na kıyı boyunca belli arazileri turistik amaçlar için ayırma ve yönetme yetkisi ile bu bölgelerde turistik tesis yapan yatırımcılara teşvikler verilmesine olanak tanınmıştır.

• 1982 tarih, 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu

Amaç: Bütün sahillerimiz, karasularımız ile iç sularımız olan Marmara Denizi, İstanbul ve Çanakkale Boğazları, liman ve körfezlerimizin korunması, güvenliğinin sağlanması, ulusal ve uluslararası hukuk kuralları uyarınca hükümlerlik haklarına sahip olduğumuz denizlerde, bu hak ve yetkilerin Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın genel sorumluluğu dışında kalanlarının kullanılması, deniz yolu ile yapılan kaçakçılığın önlenmesi ve suçlular hakkında gerekli işlemlerin yapılması ile ilgili esas ve yöntemleri düzenlemektir.

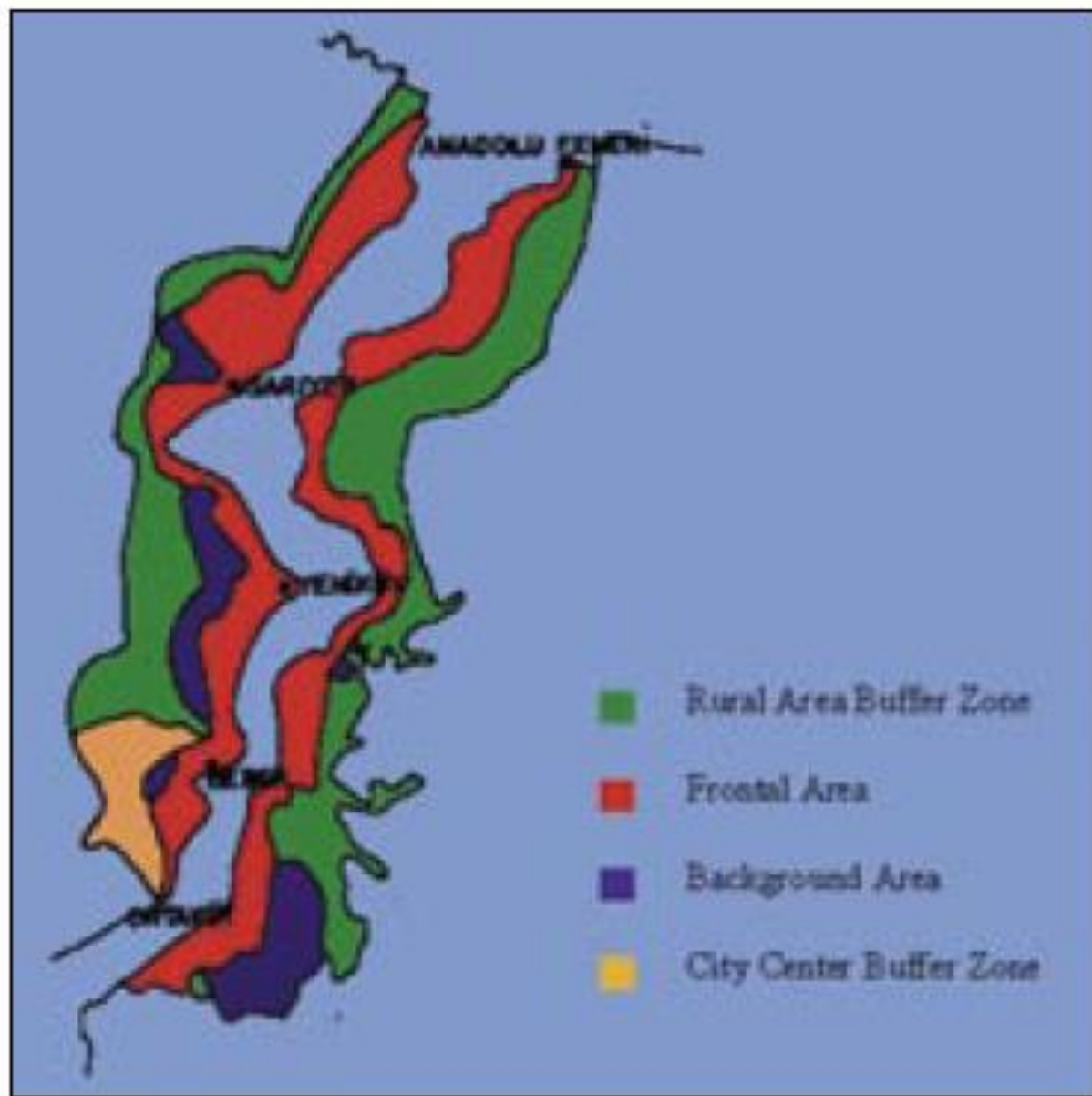
-
- **1983 tarih, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (1987 değişiklik)**
  - Amaç: Korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir.

- 1983 tarih, 2960 sayılı **BOĞAZİÇİ KANUNU**

- Amaç: İstanbul Boğaziçi Alanının kültürel ve tarihi değerlerini ve doğal güzelliklerini kamu yararı gözetilerek korumak ve geliştirmek ve bu alandaki nüfus yoğunluğunu artıracak yapılanmayı sınırlamak için uygulanacak imar mevzuatını belirlemek ve düzenlemektir.

• 1983 tarih, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu

Amaç:Ülkemizdeki millî ve milletlerarası düzeyde değere sahip millî park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarının seçilip belirlenmesine, özellik ve karakterleri bozulmadan korunmasına, geliştirilmesine ve yönetilmesine ilişkin esasları düzenlemek.

Bu kanun kapsamında, bazı kıyı alanlarımız millî park sınırları içerisine alınmıştır.

- **1983 tarih, 2805 sayılı İmar Affı Yasası**

Kıyı şeridi; deniz, göl ve akarsu kenarlarında kara yönündeki kıyı kenar çizgisinden itibaren, imar planı olan yerlerde yatay olarak en az 10 m, planı olmayan köy, kasabalarda ve toplu yerleşim alanlarında en az 30 m ve diğer yerlerde en az 100 m. genişliğinde alan olarak tanımlanmaktadır.

1983 yılında çıkarılan 2872 sayılı Çevre Kanunu

Amacı: Bütün vatandaşların ortak varlığı olan çevrenin korunması, iyileştirilmesi, kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılmasıdır. Su, toprak ve hava kirlenmesinin önlenmesi, ülkenin bitki ve hayvan varlığı ile doğal ve tarihsel zenginliklerinin korunarak, bugünkü ve gelecek kuşakların sağlık, uygarlık ve yaşam düzeyinin geliştirilmesi, ekonomik ve sosyal kalkınma hedefiyle uyumlu olarak belirli hukuki ve teknik esaslara göre düzenlenmesi diğer amaçlarıdır.

Bu Kanunun 9. maddesi ile ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi olan çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı alanların ve doğal güzelliklerin gelecek kuşaklara ulaşmasını sağlamak amacı ile “Özel Çevre Koruma Bölgesi” belirleme yetkisi Bakanlar Kurulu’na verilmiştir. Yasa kapsamında bazı kıyı alanlarımız “Özel Çevre Koruma Bölgesi” ilan edilmiştir .

1985 tarih, 3194 sayılı İmar Kanunu

Amaç:Belediye sınırları içinde ve dışında kalan alanlarda yapılacak planlarla, inşa edilecek resmî ve özel bütün yapılar hakkında düzenlemeler getirmiş ve belediye ve mücavir alanlar içinde imar planlama yetkisini yerel yönetimlere vermiştir.

Kıyıdaki yoğun yapılaşma talepleri ve baskıları ile altyapı hizmetlerine olan aşırı yük karşısında, zaten teknik ve ekonomik olanakları yetersiz olan kıyı belediyeleri sorunların çözümünde yetersiz kalmışlardır.

1971 tarih (1986 değişiklik) , 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu

Amaç: Bu Kanun su ürünlerinin korunması, ve kontrolüne dair detayları içerir. Sorumlu Bakanlık Tarım ve Köy İşleri Bakanlığıdır. Kar amaçlı su ürünleri üretim çiftlikleri için Bakanlık'tan su alanı kiralanabilmesine izin verir (30 yıllık).

10 Ekim 1987’de kabul edilen 3402 sayılı Kadastro Kanunu

16/c maddesine göre, “*kayalar, tepeler, dağlar, tarıma elverişli olmayan sahipsiz yerler ile deniz, göl ve nehir kıyıları devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.*”
“*Bu yerler tescil ve sınırlandırmaya konu olmazlar.*”

Yalnız, aynı kanunun 18.maddesine göre bu yerlerin tarım alanına dönüştürülmesi veya ekonomik yarar sağlaması mümkün olursa hazine adına tespit ve tescil edilirler hükümleri yer almıştır.

1987 tarih, 3348 sayılı Ulaştırma Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Devletçe yaptırılacak “Limanlar, barınaklar ve bunlarla ilgili teçhizat ve tesislerin kıyı koruma yapılarının kıyı yapı ve tesislerinin” ilgili kuruluşlarla işbirliği yaparak plan ve programlarını hazırlamak, gerçekleştirilmesi için gerekli tedbirleri almak ve imkânları sağlamak yetkisi Ulaştırma Bakanlığı’na verilmiştir.

Çevre Kanunu'na dayanılarak 1988 tarihinde çıkarılan **Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nin** amacı; ülkenin su kaynakları potansiyelinin korunması, en iyi biçimde kullanımının sağlanması, su kirliliğinin önlenmesinin ekonomik ve sosyal kalkınma hedefiyle uyumlu bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli olan hukuki ve teknik esasları ortaya koymaktır.

1989 tarih, 383 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Başbakanlık Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı kuruldu.

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 9.maddesine göre "Özel Çevre Koruma Bölgesi" olarak ilan edilen ve edilecek alanların sahip olduğu çevre değerlerini korumak ve mevcut çevre sorunlarını gidermek için tüm tedbirleri almak, bu alanların koruma ve kullanma esaslarını belirlemek, imar planları yapmak, mevcut her ölçekteki plan ve plan kararlarını revize etmek ve re'sen onamak, söz konusu mevzuatla bu kuruma verilmiştir.

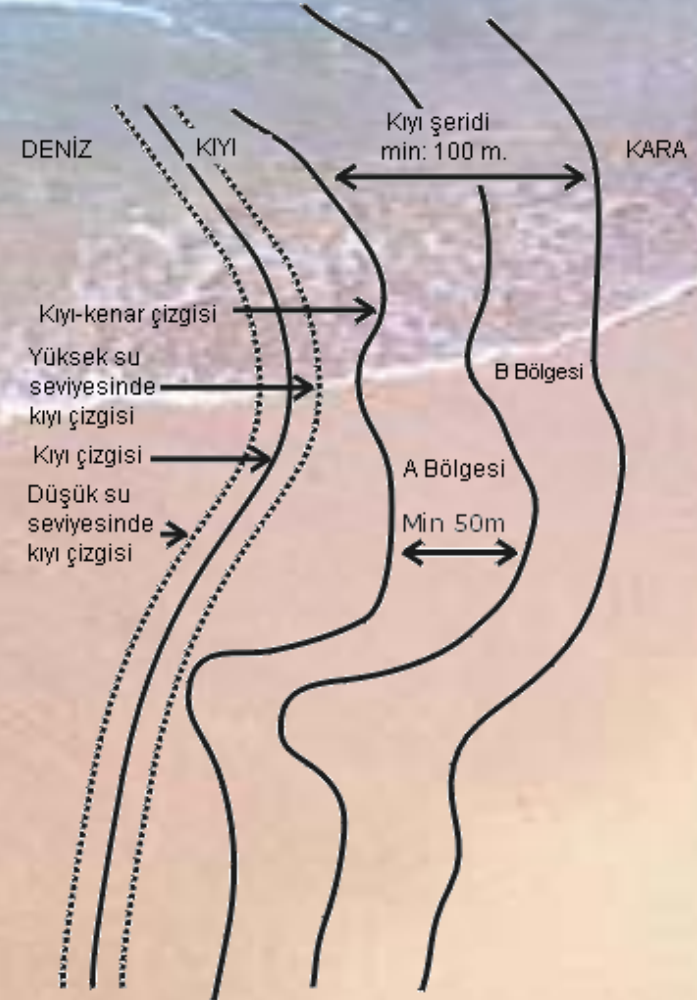
1993 yılında Çevre Kanunu'nun 10.maddesi çerçevesinde çıkarılan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği;

Gerçekleştirmeyi planladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kamu ve özel sektöre ait kurum, kuruluş ve işletmelerin, yatırım kararlarının çevre üzerinde yapabilecekleri olumsuz etkilerin değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilecek Çevresel Etki Değerlendirilmesi süresince uyulacak idari ve teknik esasları içermektedir.

04/04/1990 tarih, 3621 sayılı Kıyı Kanunu (1992, 2003, 2005, 2008)

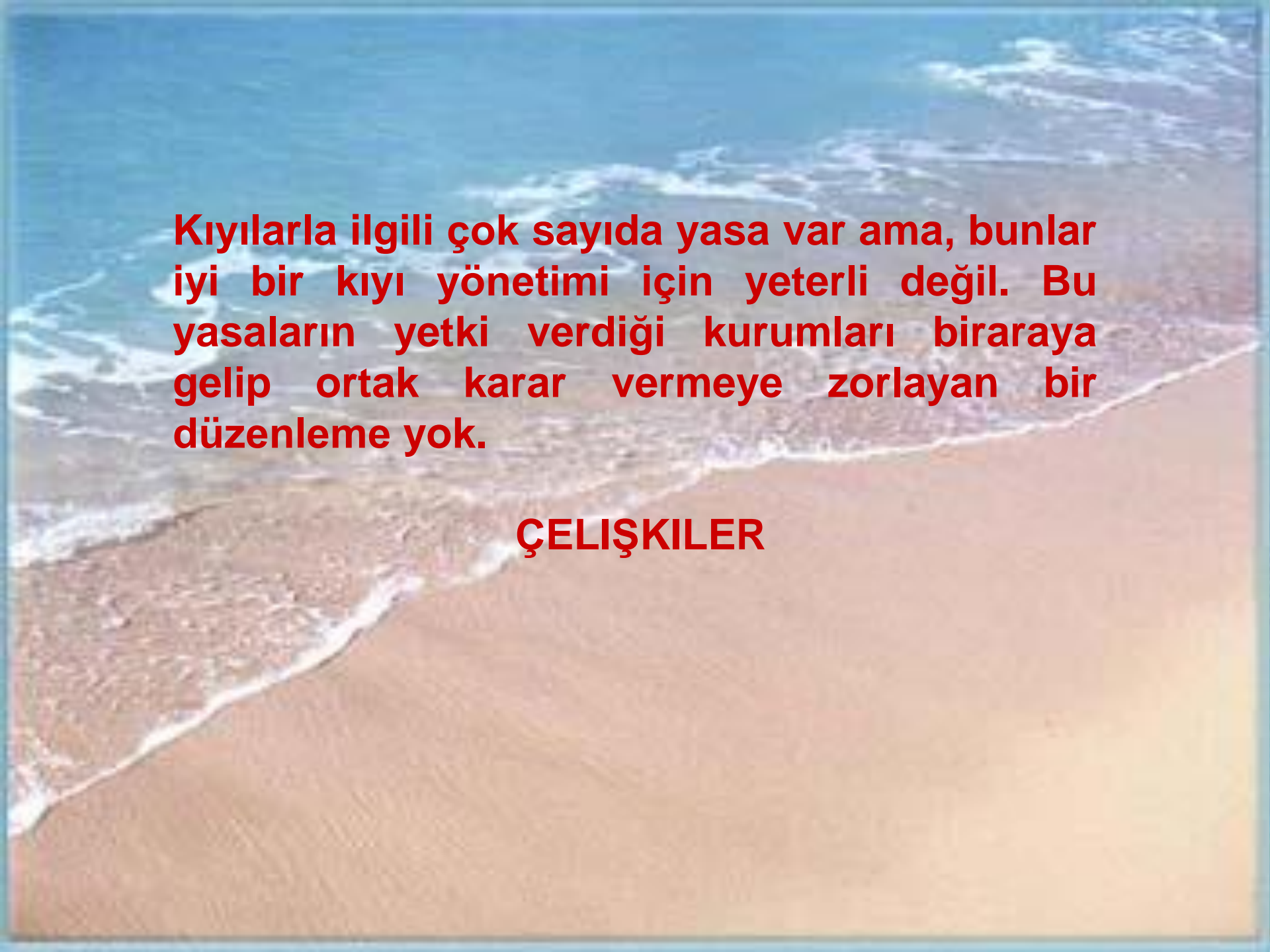
Kanunda 'kıyı çizgisi' ve 'kıyı' için tanımlamalar verilir. Kıyı çizgisi; Deniz, tabii ve suni göl ve akarsularda, taşkın durumları dışında suyun kara parçasına değdiği doğal çizgidir. 'Kıyı'; 'kıyı çizgisi' ile 'kıyı-kenar çizgisi' arasındaki alandır. Kıyı; kıyı çizgisinden başlayarak, karaya doğru su hareketleri ile yaratılan kumsal veya çakıllı plaj kaya, iri taş, sazlık, sulak alan, ve benzeri alanların doğal sınırıdır. 'Kıyı şeridi'; yatay olarak kıyı-kenar çizgisinden başlayıp, en az 100 m. genişlikteki bölge olarak tanımlanmaktadır.

11.03.2005 Tarih, 5312 sayılı Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun

Amaç, deniz emniyetinin sağlanması ve deniz kirliliğinin incelenmesi konusundaki uluslararası hukuk ve iç hukuktan doğan hak ve yükümlülükler göz önünde bulundurularak; a) Acil durumlarda gemilerden ve kıyı tesislerindeki faaliyetlerden kaynaklanan kirlenme tehlikesini ortadan kaldırmak veya kirlenmeyi azaltmak, sınırlamak ve gidermek üzere uygulanacak müdahale ve hazırlıklı olma esaslarını, b) Olay sonucu ortaya çıkan zararların tespit ve tazmin esaslarını, c) Uluslararası yükümlülüklerin yerine getirilmesi esaslarını, d) Kanun kapsamına giren kişilerle kurum, kuruluş, gemi ve tesislerin Kanunda belirtilen ilgililerinin yetki, görev ve sorumluluklarını belirlemektir.

A photograph of a beach with waves crashing onto the shore. The water is a deep blue, and the sand is a light brown. The waves are white and foamy as they break. The text is overlaid on the upper left portion of the image.

Kıyılarla ilgili çok sayıda yasa var ama, bunlar iyi bir kıyı yönetimi için yeterli değil. Bu yasaların yetki verdiği kurumları biraraya gelip ortak karar vermeye zorlayan bir düzenleme yok.

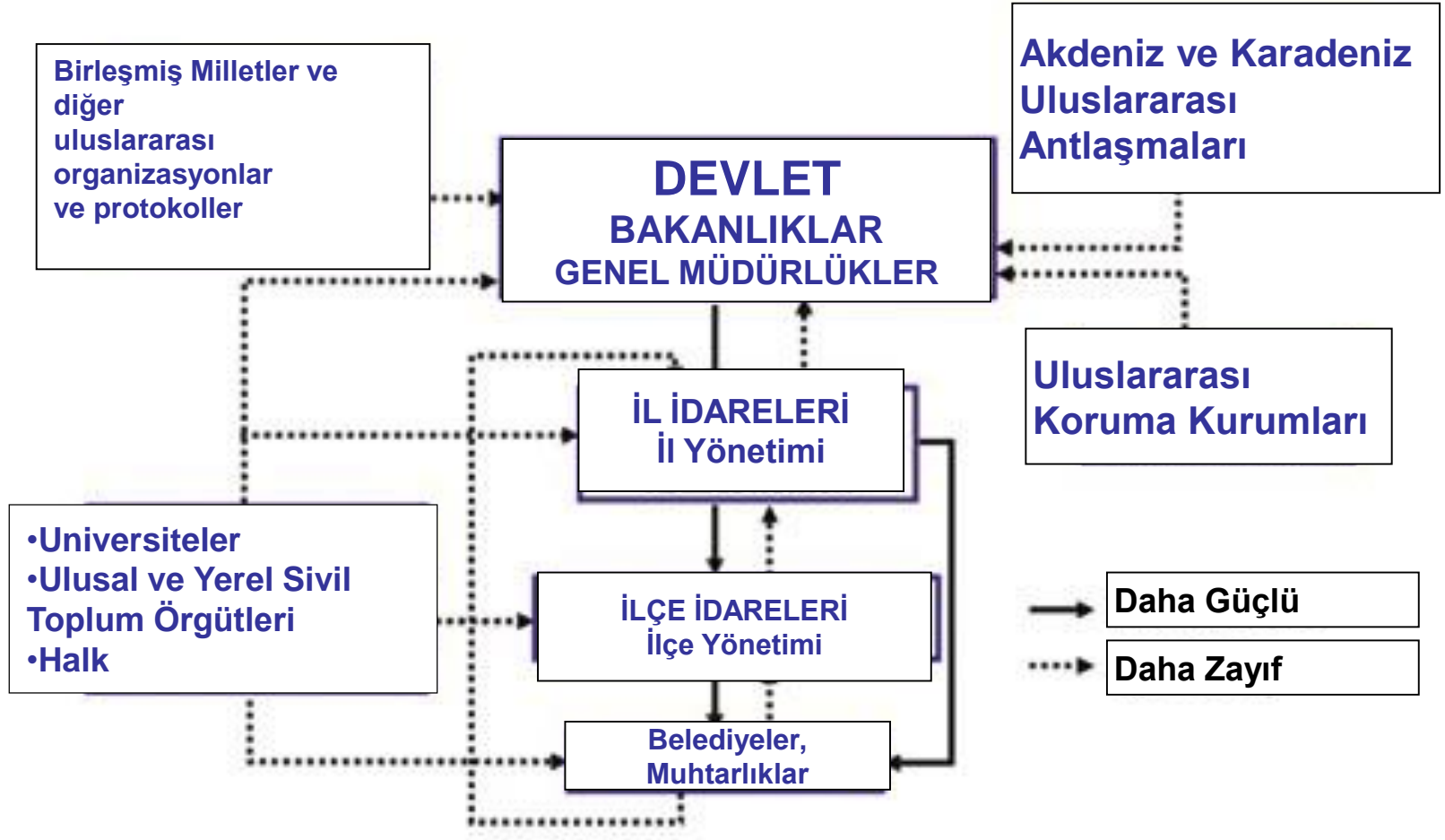
ÇELİŞKILER

Kıyı Alanları Yönetimi ile Yetkili Kuruluşlar

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Kıyı Kanunu, İmar Kanunu)
- İçişleri Bakanlığı (Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu, Belediye Kanunu)
- Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı (Limanlar Kanunu)
- Başbakanlık, Denizcilik Müsteşarlığı (Limanlar Kanunu)
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı (Çevre Kanunu, Milli Parklar Kanunu, Orman Kanunu, Deniz Çevresinin Petrol Ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale Ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun)
- Gıda Tarım ve Hayvancılık (Su Ürünleri Kanunu)
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu , Turizmi Teşvik Kanunu)
- Belediyeler (Belediye Kanunu)

TÜRKİYE'DE KIYI ALANLARI YÖNETİMİNİN KURUMSAL ŞEMASI

KIYI ALANLARI İLE İLGİLİ TÜRKİYE' NİN TARAF OLDUĞU PROTOKOLLER

- Akdeniz'in Deniz Çevresinin ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesi (Barselona Sözleşmesi), Barselona 1976, 1995 (Türkiye, 2002)
- Akdeniz'de Gemilerden Ve Uçaklardan Boşaltmadan Kaynaklanan Kirliliğin Önlenmesi Protokolü (Boşaltım Protokolü), (Türkiye, 2002)
- Olağanüstü Hallerde Akdeniz'in Kirlenmesinde Yapılacak Mücadele Ve Gemilerden Kaynaklanan Kirliliğin Önlenmesinde İşbirliği Protokolü (Acil Durum Protokolü-REMPEC), (Türkiye, 2003)
- Akdeniz'in Kara Kökenli Kaynaklardan Dolayı Kirlenmeye Karşı Korunması Protokolü (MED-POL), (Türkiye, 2002)

KIYI ALANLARI İLE İLGİLİ TÜRKİYE' NİN TARAF OLDUĞU PROTOKOLLER

- **Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi (Bükreş Sözleşmesi), (Türkiye,1994)**
- **Karadeniz Deniz Ortamının Kara Kökenli Kirlenmelere Karşı Korunması Protokolü, (Türkiye, 1994)**
- **Karadeniz Deniz Ortamının Boşaltmalardan Kaynaklanan Kirlenmeye Karşı Korunması Protokolü (Türkiye, 1994),**
- **Karadeniz Deniz Ortamının Olağanüstü Durumlarda Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerin Kirlenmesiyle Mücadele İşbirliğine Ait Protokol (Türkiye, 1994)**
- **Karadeniz Bölgesi'nde Biyoçeşitlilik ve Peyzajın Korunması Protokolü (Türkiye, 2004),**

KIYI ALANLARI İLE İLGİLİ TÜRKİYE' NİN TARAF OLDUĞU PROTOKOLLER

- **Denizlerin Gemiler Tarafından Kirletilmesinin Önlenmesine Ait Uluslararası Sözleşmenin (MARPOL 73/78)**
- **Akdeniz de Özel Koruma Alanlarına İlişkin Protokol (Türkiye, 1998)**

Türkiye’de Bütünleşik Kıyı Yönetimi:

- **Türkiye’de kıyı yönetimi üzerine kapsamlı bir değerlendirme çalışması 2002-2003 yıllarında gerçekleştirilmiştir.**
- **Bu araştırmanın raporu 2004 yılında Birleşik Milletler Çevre Programı, Akdeniz Eylem Planı Öncelikli Projeler Programı Bölgesel Etkinlikler Merkezi tarafından yayımlanmıştır (KAY-TMK,2005).**

Türkiye’de Bütünleşik Kıyı Yönetimi:

- Kıyı yönetimi ülkemizde, özellikle 1980 li yıllardan başlayarak önemli bir gereksinme olarak ortaya çıkmıştır.
- Gökova Santrali, Dalyan Kumsalı Turizm Projesi ve Aliğa Körfezi yakınlarında kömürle çalışan bir termik santral kurma girişimiyle ilgili 1980 li yıllardaki tartışmalar, kıyı alanlarının iyi yönetilmesinin ne denli önemli olduğunu açıkça göstermiştir.

Türkiye’de Bütünleşik Kıyı Yönetimi:

- Akademik çalışmalar ve raporlar yanı sıra, bütünleşik kıyı yönetimini hayata geçirmeyi amaçlayan çabalar arasında;
  - 1993 yılı başında kurulan Kıyı Alanları Yönetimi Türkiye Milli Komitesi (KAY-TMK)

Türkiye’de Bütünleşik Kıyı Yönetimi:

- Akademik çalışmalar ve raporlar yanı sıra, bütünleşik kıyı yönetimini hayata geçirmeyi amaçlayan çabalar arasında;
  - 1993 yılı başında kurulan Kıyı Alanları Yönetimi Türkiye Milli Komitesi (KAY-TMK)
  - Akdeniz Foku ve Deniz Kaplumbağaları Ulusal Komiteleri
  - Başbakanlık tarafından 11 Temmuz 1994 tarihinde oluşturulan ve Bakanlıklar arası bir eşgüdüm kurumu olması hedeflenen Denizcilik Yüksek Konseyi
  - Kıyı alanlarında İmar Kanunu uygulamaları için 23 Ocak 1995 de oluşturulan çalışma grubu

SON GELİŞMELER

- Akdeniz'de Bütünleşik Kıyı Bölgeleri Yönetimi Protokolü
- Akdeniz Eylem Planı (MAP), Birleşmiş Milletler Çevre Örgütü tarafından uygulamaya konulan “Bölgesel Denizler” programının ilk uygulamasıdır (1975).
- Akdeniz'in ve kıyı alanlarının akılcı kullanılması ve korunması için kıyıdaş ülkelerin işbirliğini sağlamayı amaçlayan bu çabanın yasal çerçevesini Barselona Sözleşmesi oluşturmaktadır (1976, yenilenme 1996).

SON GELİŞMELER

- **Akdeniz'de Bütünleşik Kıyı Bölgeleri Yönetimi Protokolü**
- **Barselona Sözleşmesi kapsamında kabul edilen 7inci protokol olan Bütünleşik Kıyı Bölgeleri Yönetimi Protokolü, bu konuda benzeri olmayan bir uluslararası yasal araç niteliğindedir.**

SON GELİŞMELER

- **Akdeniz'de Bütünleşik Kıyı Bölgeleri Yönetimi Protokolü**
- **Akdeniz'de Bütünleşik Kıyı Bölgeleri Yönetimi (ABKBY) Protokolü, Barselona Sözleşmesine Taraf Ülkelerin 15 inci Toplantısı sonrasında, 20-21 Ocak 2008 tarihlerinde İspanya'nın Madrid Kentinde yapılan özel konulu konferansta kabul edilmiştir.**
- **Kabul sonrasında Barselona Sözleşmesine taraf 21 ülkenin 14 ü Protokolü imzalamış, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 7 ülke imzalamamıştır.**

- ABKBY Protokolü, 7 bölümde yer verilen 40 Maddeden oluşan oldukça kapsamlı bir protokoldür. 1. Genel Düzenlemeler / Tanımlar (7 Madde), 2. Bütünleşik Kıyı Bölgeleri Yönetiminin Öğeleri (8 Madde), 3. Bütünleşik Kıyı Yönetimi Enstrümanları (6 Madde), 4. Kıyı Bölgelerini Etkileyen Riskler (3 Madde), 5. Uluslararası İşbirliği (5 Madde), 6. Kurumsal Düzenlemeler (4 Madde), 7. Son Düzenlemeler (7 Madde) olarak dağılmıştır.
- Protokolde yer verilen ekonomik sektörler olarak Tarım ve Endüstri; Balıkçılık; Kültür Balıkçılığı; Turizm, Sportif Etkinlikler ve Rekreasyon; Doğal Kaynakların Kullanımı (mineraller, kum ve çakıl, deniz suyu arıtımı, yer altı su kaynakları); Altyapı, Enerji Tesisleri, Limanlar ve Deniz Yapıları; Denizcilik bulunmaktadır.
- Özel yönetim konuları olarak da; Özel Kıyısal Ekosistemler (sulak alanlar ve haliçler, denizel yaşam alanları, kıyısal koruluklar ve ormanlar, kumullar); Kıyısal Peyzaj; Adalar; Kültürel Miras; Doğal Afetler; Kıyı Aşınmasını ele alan düzenlemeler bulunmaktadır.
- Protokolde “bütünleştir” ya da “bütünleşik” sözcüğü 44 kez kullanılmıştır. Kurumlar arası eşgüdüm ve işbirliğinin sağlanmasının gerekliliğine birkaç yerde değinilmiştir.